

Tema: Forskning for bæredygtig udvikling

Authors: ¹Mia Husted, ²Sigrid Gjøtterud & ³Anette Olin

Affiliation: ¹University College Copenhagen, Denmark; ²Norwegian University of Life Sciences, Norway; ³University of Gothenburg, Sweden

Contact corresponding author: Mia Husted; mihu@kp.dk

And yes, we do need hope, of course we do. But the one thing we need more than hope is action. Once we start to act, hope is everywhere. So instead of looking for hope, look for action. Then, and only then, hope will come.

—Greta Thunberg, Ted-talk¹

Bæredygtig udvikling har siden Brundtland-rapporten (World Commission on Environment and Development, 1987) været et spørgsmål om at understøtte økonomisk og social udvikling, uden at det skete på bekostning af miljø og fremtidige generationers muligheder. Med dette nummer ønsker Forskning og Forandring at bidrage til viden om bæredygtig udvikling. Hvad karakteriserer bæredygtig udvikling? Hvordan kan forskning for bæredygtig udvikling gribes an? Hvad betyder det for metoder, begreber og forskerrolle, at forskningen stræber efter at bidrage til bæredygtig udvikling? Og hvad ved vi om udfordringer, modstand, åbninger og læreprocesser i forholdet mellem

1 https://www.ted.com/talks/greta_thunberg_the_disarming_case_to_act_right_now_on_climate/transcript?fbclid=IwAR2GOAr-S9epOtqyoYxVQs-49kHxJr3L6hDYbflt8MhaPBggq4xSP-WjQEk

©2020 Mia Husted, Sigrid Gjøtterud & Anette Olin. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), allowing third parties to share their work (copy, distribute, transmit) and to adapt it, under the condition that the authors are given credit, that the work is not used for commercial purposes, and that in the event of reuse or distribution, the terms of this license are made clear.

Citation: Husted, M., Gjøtterud, S. & Olin, A. (2020). Tema: Forskning for bæredygtig udvikling. *Forskning og Forandring*, 3(2), 1–5. <https://doi.org/10.23865/fof.v3.2722>

praksisudvikling og forskning for bæredygtig udvikling, som kan bidrage til at styrke forskning for bæredygtig udvikling?

Lige siden Brundtland-rapporten kom, har afvejninger af sociale, økonomiske og miljømæssige hensyn været kritiseret for en tendens til, at vækstimperativer og økonomisk bæredygtighed sætter dagsordenen for al bæredygtighed, hvilket medvirker til udpining af natur, mennesker og samfund (Gorz, 1989; Shiva 2005; Raworth, 2017). FN's Verdensmål, UN Sustainable Development Goals, som frem til 2030 rammesætter arbejdet for en bæredygtig udvikling, bliver af nogle set som et kærkomment svar på denne kritik, idet verdensmålene anses som et potentielt fremskridt i retning af at indkredse systemiske forhindringer for bæredygtig udvikling. Det kan tilvejebringe et stærkere bud på en balanceret tilgang til de sociale, økonomiske og miljømæssige dimensioner af bæredygtig udvikling (Constanza, Fioramonti & Giovannini, 2016). Hele tænkningen om, at sociale, økologiske og økonomiske vilkår i praksis lader sig balancere, bliver omvendt kritiseret for at låse os fast på at prioritere interessekonflikter mellem økonomisk vækst, social ulighed og naturbeskyttelse, uden at vi egentlig opnår nogen større indsigt i, hvad bæredygtighed konkret kan være (Campbell, 2016). Vi ved mere om, hvordan vi kan forstå bæredygtighedskriser, end om, hvad der kan forebygges og afhjælpe dem. Der er således brug for mere viden om, hvordan forskning kan bidrage til at håndtere konkrete udfordringer i relation til bæredygtig udvikling.

Bæredygtighed er et potent, spændingsfyldt og flertydigt begreb, som kan bruges til at forstå og arbejde med sammenhænge, formål og udvikling inden for et meget bredt spektrum af praksisrelevant forskning. Bæredygtig udvikling kan være et aspekt af forskning, der adresserer udfordringer relateret til forbrug af både materielle og menneskelige ressourcer på arbejdspladsen, til pædagogik, arbejdsvilkår og organisering i daginstitutioner, til eskalerende global ulighed og klimakrise og til konkrete fremtidsudsigter for konkrete udsatte borgere i Skandinaviens "trygge" midte. En tryghed, som Corona-pandemien lige nu i høj grad udfordrer.

Forskning for bæredygtig udvikling må ofte forholde sig til feltet på tværs af forskellige discipliner såsom arbejdslivsstudier, teknologistudier, offentlig administration og ledelse, organisationsteori/-studier, politisk økonomi, læringsteori, sociologi, pædagogik og politisk filosofi. Forskningens spørgsmål og bidrag til bæredygtig udvikling kan sjældent afgrænses entydigt. Netop derfor er der brug for at tydeliggøre, hvorvidt og hvordan forskning helt konkret kan bidrage til en mere bæredygtig udvikling af kultur, natur og samfund. Hvordan optræder og bevæges potentialer, spændinger og flertydigheder i konkrete forskningsmæssige bestræbelser på at fremme bæredygtig udvikling?

Artikler i dette nummer

Artiklen "The returning butterflies: Social entrepreneurs and sustainability in ecotourism" er baseret på et feltstudie i Nepal hos en organisation, som arbejder med

adventure-økoturisme. I studiet udforsker Christine Revsbech Jensen og Luise Li Langergaard, hvordan disse sociale entreprenører operationaliserer og udøver bæredygtig udvikling inden for deres område. Eksisterende teoretiske modeller for, hvordan man kan forstå bæredygtig udvikling, udfordres af praktiske og lokale perspektiver. Forskerne viser, hvordan grundlæggende værdier omsættes i praksis, hvordan man anstrenger sig i forhold til nødvendige økologiske hensyn, hvor stor betydning lokal-samfundets deltagelse har, og hvordan der lægges vægt på uddannelse som et værktøj for forandring. En fjerde dimension lægges til de sociale, økonomiske og miljømæssige dimensioner inden for bæredygtig udvikling, nemlig sundhed. For den organisation, der studeres, er det centralt at finde en balance mellem dimensionerne, hvilket blandt andet indebærer at se økonomien som et middel snarere end et mål i sig selv.

Benjamin Richards og Per Ingvar Haukeland udforsker i deres artikel "A phenomenology of intra-play for sustainability research within heritage landscapes" en fænomenologi for bæredygtig udvikling, som de betegner *intra-play*; en proces, som har potentiale til at transformere landskaber med natur- og kulturhistorisk værdi. De bringer os ind i forskningen gennem en visuel fortælling fra en vandring i et kultur-mindelandskab, og vi får et indtryk af, hvordan forskeren bliver en del af landskabet. Han spiller sammen med historien og skaber forestillinger om og bliver dermed berørt af og berører selv både fortiden og fremtiden. Forfatterne viser, hvordan både landskab og bæredygtighed kan opleves fænomenologisk snarere end som abstrakte koncepter, som vi kan forstå objektivt. I sådanne processer af gensidig påvirkning findes mulige veje til bæredygtig udvikling.

Gennem en kritisk analyse af Tvind Folkehøjskoles opførelse af verdens største og teknisk mest avancerede vindmølle i 1970'erne drøfter Birthe Lund i sin artikel "Bæredygtigheds-pædagogik og handlekompetence – et velkommen tilbage til 70'erne" en handlingsorienteret pædagogik. Lund synliggør en historisk set tæt og kompleks sammenhæng mellem miljøpolitisk aktivisme, kritisk pædagogik og handlekompetence. Hun lægger vægt på den samfundsmæssige betydning af forestillingsevne og teknologisk fantasi. Endvidere peger hun på, at det at udvikle mod og vilje til at handle er et pædagogisk imperativ. Samtidig ser hun selvbestemmelse, medbestemmelse og solidaritet som nødvendige, hvis pædagogikken skal kunne bidrage etisk og moralsk til bæredygtig udvikling. På den måde bidrager hun til at konkretisere, hvad handlekompetence kan indebære.

I artiklen "Realising sustainable development by restructuring school organisation" undersøger Anette Forssten Seiser og Ulf Blossing forskellige faktorer, som påvirker, hvordan skole- og børnehavepraksisser i Sverige muliggør eller forhindrer bæredygtig udvikling af organisationerne. Forfatterne argumenterer for, at det er ved at muliggøre de ansattes professionelle læring, at skoleudviklingen bliver bæredygtig. De definerer "practice architectures" som de specifikke forudsætninger, der former og bliver formet af og i praksis. Det studie, som artiklen bygger på, er et opfølgingsstudie, hvor forfatterne vender tilbage til en kommune ni år efter, at de gennemførte

et projekt, som netop havde som formål at udvikle skoler og børnehaver som lærende organisationer. Hvilke vilkår viser det sig, at forandringsagenter har i de to typer organisationer? Studiet peger blandt andet på forskelle i skolens og børnehavens organisering. En faktor, som er til hinder for bæredygtig skoleudvikling, er rektors autonome stilling i skolen, mens børnehavedere er mere stabile og i større grad bidrager til kontinuitet i udviklingsarbejdet.

Spørgsmålet om, hvordan videregående uddannelse aktivt kan bidrage til en bæredygtig omstilling, diskuteres i artiklen ”Bæredygtighed på professionshøjskolen: Udfordringer, dilemmaer, åbninger” af Katrine Dahl Madsen, Nanna Jordt Jørgensen og Tejs Møller. I et aktionsforskningsinspireret studie deltager forskerne i arbejdet med at opnå certificeringen Grønt Flag på to campusser, der er en del af Københavns Professionshøjskole. Flere forskellige typer kvalitativt datamateriale indsamles, tematiseres og analyseres abduktivt for at bidrage til en selvrefleksiv undersøgelse af de aktiviteter og initiativer, der blev gennemført. Ud fra en hel-insitutionstilgang fokuserer forskerne på, hvordan ekspansive, kollektive læreprocesser med mange forskellige aktører kan understøttes. I dette tværgående samarbejde viser der sig imidlertid praktiske forhindringer og udfordringer, som beskrives i artiklen, ligesom også åbninger for forandring beskrives. Der bringes eksempler fra både individuelt, gruppe-, organisatorisk samt politisk niveau. Særlig tydeligt fremstår dilemmaet mellem kravet om hurtige og synlige forandringer og et mere langsigtigt omstillingsarbejde, som kræver refleksion og demokratisk deltagelse og dermed langsommelighed.

I artiklen ”Workshop som metode i bæredygtig pædagogisk forskning” sætter Hanne Hede Jørgensen fokus på workshops som metode i praksis- og forandringsorienteret forskning, som bedrives i partnerskab mellem forskere og pædagoger. Undersøgelsen relateres til det fjerde af FN’s Verdensmål for bæredygtig udvikling, *Kvalitet i uddannelse*, og til uddannelséstænkning for pædagoger, som vil udvikle deres praksis. I workshops introducerer forskerne en model, som pædagogerne diskuterer og afprøver for at udvikle evaluering med fokus på børnenes perspektiv. Dette felteksperiment analyseres i lyset af tre typer workshops: Implementerende, dialogiske og eksperimenterende. Resultatet peger på forskelle mellem de vidensformer, som kommer fra forskningen, og dem, som opstår i praksis. En fælles sprogliggørelse, hvor både forskere og pædagoger deltager i alle dele af eksperimentet, fremstår som en måde, hvorpå man kan italesætte den kompleksitet og usikkerhed, der er et vilkår for det pædagogiske udviklingsarbejde.

Referencer

- Campbell, S. (2016). Green cities, growing cities, just cities. Urban planning and the contradictions of sustainable development. I S. S. Fainstein & J. DeFilippis (Red.), *Readings in planning theory 2* (s. 214–40). Hoboken: Wiley Blackwell.

- Constanza, R., Fioramonti, L. & Giovannini, E. (2016). Modelling and measuring sustainable wellbeing in connection with the UN Sustainable Development Goals. *Ecological Economics*, 130, 350–355. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2016.07.009>
- Gorz, A. (1989). *Critique of economic reason*. London, New York: Verso.
- Raworth, K. (2017). *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. London: Random House Business Books.
- Shiva, V. (2005). *Earth democracy. Justice, sustainability and peace*. London & Cambridge: South End Press.
- World commission on environment and development (1987). *Vår felles framtid*. Oslo: Tiden norsk forlag.